

A STUDY ON EDUCATION SYSTEM OF ENGLAND: COMPARISON WITH TURKISH EDUCATION SYSTEM IN TERMS OF AIM, STRUCTURE AND PROCESS

İNGİLTERE EĞİTİM SİSTEMİ ÜZERİNE BİR İNCELEME: AMAÇ, YAPI VE SÜREÇ BAKIMINDAN TÜRKİYE EĞİTİM SİSTEMİYLE KARŞILAŞTIRILMASI¹

Ahmet SAYLIK²

Abstract

The aim of this article is to compare the England Education System with Turkish Education System. For this purpose, firstly the UK's education policy and legal foundations of education are discussed. Then, the UK education systems, management structure, the structure of the school system and management processes were examined structurally. Finally, Turkey's Education System has been compared with UK education system at the scope of purpose, structure and process. Governing structure of English education system is shaped in three levels as central, local units and schools. In England, the compulsory education includes six years primary and five years secondary level in total eleven years. English education system with its relatively autonomous local government and educational organizations has a more flexible and individualized structure; while Turkey has more centralized and confined systems. In England, the ministry of education does not have as much bureaucracy and a strict hierarchic structure as in Turkey. England is more planned in training up intermediate staffs and for this purpose gives great importance to the professional development. But Turkey is inadequate for directing students towards their interests and pre-dispositions. The literature review of that study not only help to improve the theoretical framework in this area but also functioned as a source for decision makers.

Keywords: Comparative education, education system, England, Turkey.

Özet

Bu makalenin amacı, İngiltere Eğitim Sistemi ile Türkiye Eğitim Sistemi'ni karşılaştırmaktır. Bu amaçla ilk olarak İngiltere'nin eğitim politikaları ve eğitimin yasal dayanakları ele alınmıştır. Daha sonra, İngiltere eğitim sistemi, yönetim yapılanması, okul sistemi yapılanması ve yönetim süreçleri yapısı bakımından incelenmiştir. Son olarak da Türkiye Eğitim Sistemi ile İngiltere Eğitim Sisteminin amaç, yapı ve süreç boyutlarıyla karşılaştırması yapılmıştır. Sonuç olarak İngiltere eğitim sisteminin yönetim yapısı merkezi, yerel ve okullar olmak üzere üç düzeyde şekillenmiştir. İngiltere'de zorunlu eğitim altı yıl ilköğretim ve beş yıl ortaöğretim olmak üzere onbir yıldır. İngiliz eğitim sistemi, yerel yönetim organları ve eğitim kurumlarının görece özerk olmaları bakımından daha esnek ve bireyselleştirilmiş bir yapıya sahipken, Türkiye daha merkezîyetçi ve belirli kalıplara hapsedilmiş bir eğitim sistemi yapısı mevcuttur. İngiltere'de eğitimden sorumlu bakanlıkları, Türkiye'deki kadar bürokrasiye ve katı bir hiyerarşik yapıya sahip değildir. İngiltere'de daha çok yatay bir yapılanma söz konusudur. İngiltere ara eleman yetiştirme konusunda daha planlıdır ve bu amaçla mesleki gelişime büyük önem vermektedir. Fakat Türkiye'de öğrencilerin ilgi ve ön yatkınlıkları doğrultusunda yönlendirilmeleri yetersiz düzeyde kalmaktadır. Alanyazın (literatür) taraması ile gerçekleştirilen betimsel tarama modelindeki bu çalışmanın, alana kuramsal katkı sunması, karar alıcılara ve uygulayıcılara da kaynaklık etmesi beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Karşılaştırmalı eğitim, eğitim sistemi, İngiltere, Türkiye.

¹ Bu çalışma, 11-13 Eylül 2014 tarihlerinde EYUDER tarafından Konya'da düzenlenen V. Eğitim Yönetimi Forumu'nda sunulmuş olan "İngiltere Eğitim Sistemi Üzerine Bir İnceleme: Amaç, Yapı ve Süreç Bakımından Türkiye Eğitim Sistemiyle Karşılaştırılması" adlı sözlü bildirinin genişletilmiş şeklidir.

² Öğretmen, Ankara Üniversitesi Eğitim Yönetimi ve Teftişi Doktora Öğrencisi, ahmetsaylik@gmail.com

Giriş

İngiltere, Galler ve İskoçya ile birlikte Büyük Britanya'yı oluşturmaktadır. Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda ise Birleşik Krallığı meydana getirmektedir. Ada'nın en kalabalık ve gelişmiş ülkesi olduğu için, bu çalışmada yalnızca İngiltere Eğitim Sistemi incelenmektedir. Bu çalışmanın temel amacı, İngiltere'nin eğitim sistemini çeşitli yönleriyle ortaya koyarak Türkiye eğitim sistemiyle karşılaştırmasını yapmaktır. Karşılaştırma, esasında düşünme ve düşünmeyi geliştirme yaklaşımıdır. Karşılaştırmada amaç; benzerlik ve farklılıkları belirlemek, böylece bilgilendirmek, yararlandırmak ve hatta ikna etmektir (Balci, 2011). Bu nedenle denebilir ki eğitim politikaları belirlenirken veya eğitim sistemindeki sorunlar çözümlenirken karşılaştırmalı eğitime ihtiyaç duyulmaktadır.

İngiltere'ye ilişkin birtakım istatistikî veriler konu bütünlüğü açısından faydalı görülmektedir. İngiltere'de 15 yaş ve üstü bireyler için okuryazarlık oranı %99'dur. Resmi dili ve eğitim dili İngilizce'dir. İlköğretimdeki toplam öğrenci sayısı 4,9 milyon, ortaöğretimde 3,9 milyon ve yükseköğretimde 2,5 milyondur (Çınkır, 2010: 60). 2012 yılı verilerine göre, İngiltere'nin GSYİH'sı 2.323 trilyon dolar, kişi başına düşen gelir ise, 36.700 dolar'dır. Toplam gelirdeki eğitim harcamaları ise %5,6'dır (cia.gov).

Bu makalede ilk olarak İngiltere'nin eğitim politikaları ve eğitimin yasal dayanakları ele alınmıştır. Daha sonra, İngiltere eğitim sistemi, yönetim yapılanması, okul sistemi yapılanması ve yönetim süreçleri yapısı bakımından incelenmiştir. Son olarak da Türkiye Eğitim Sistemi ile İngiltere Eğitim Sisteminin amaç, yapı ve süreç boyutlarıyla karşılaştırması yapılmıştır.

İngiltere Eğitim Sisteminin Amaç ve İlkeleri

İngiltere'de eğitim sisteminin tüm sorumluluğu, Eğitim Bakanlığı eliyle merkezi hükümettedir. Fakat kanun hükmü, söz konusu sorumluluğu, yerel yöneticiler, gönüllü kuruluşlar (kilise gibi) , eğitim kuruluşlarının yönetim organları ve öğretmenlik mesleğine dağıtmıştır (M.E.B. Dış İlişkiler, 1996: 196 ; Gökçe, 2000: 176 ; "Eurydice: U.K Overview", 2015).

İngiliz Büyükelçiliğinden elde edilen bilgilere göre, Anayasanın onaltıncı bölümünde, ailelerin, çocuklarının zorunlu eğitim ile ilgili yasal düzenlemelere uymak zorunda oldukları belirtilmektedir. Onsekizinci bölümde ise, devletçe finanse edilen bütün okullarda din eğitimi verilmesi zorunluluğu düzenlemektedir. Eğitim, bilim ve güzel sanatlar konularının işlendiği yirmisekizinci bölümde ise "herkes eğitim hakkına sahiptir" denilmektedir. Aynı maddede, eğitimin en azından temel eğitim düzeyinde parasız olduğu ve temel eğitimin ise zorunlu olduğu vurgulanmaktadır. Herkese mesleki-teknik eğitim görebilme ve yükseköğretim için eşit koşullar sunulur. Eğitim, temel özgürlükleri, insan haklarına saygıyı, kişilik gelişimini sağlamaya hizmet eder. Eğitim, barışın korunması için Birleşmiş Milletler'in etkinliklerini, hoşgörünün, anlayışın gelişmesini sağlamayı amaçlar. Aileler, çocuklarına verilecek eğitimin türünü seçme hakkına sahiptir. Devletin sağladığı eğitim parasız iken özel okullara devam edenlerden ücret alınır. Şartlar uygun olduğu sürece Yerel Eğitim otoriteleri (Local Education Authorities, LEAs) öğrencilere okul sağlamak zorundadır. Öğrenme güçlüğü bulunan çocuklar ayrı olarak ya da kaynaştırma eğitimine tabi tutulabilirler ("ICL : U.K Constitution", 1992).

İngiltere'de eğitim ve öğretimin amacı (M.E.B; Dış İlişkiler, 2006: 111)

1. Eğitimle ilgili başarı ve beşeri standartlarını yükselterek ekonomik büyümeyi desteklemek ve halkın yaşam şartlarını iyileştirmek,

2. Yaşam boyu öğrenmeyi teşvik ederek eğitim-öğretimde kusursuzluğu, seçenekleri ve çeşitliliği artırarak yüksek randımanlı ve esnek iş pazarı oluşturmak.

İngiltere’de eğitimin genel amaçları şu şekilde belirtilebilir (Gökçe, 2000: 177); çocukların soru sorma yeteneklerini, mantıklı bir biçimde tartışma yürütebilmelerini, kendileri ile ilgili görevleri yerine getirirken araştırmacı, canlı bir kişiliğe sahip olmalarını sağlamada yardımcı olmak; kendisinden farklı değerleri olan başka ırk, din ve yaşam biçimlerine sahip insanlara saygı duymak; çocukların ulusların özgürlüğü ve yaşadıkları dünyayı anlamalarına yardımcı olmak; okuma-yazma becerisinin yanısıra konuşmada etkili bir dil kullanmalarına yardım etmek; öğrencilere bilimsel ve matematiksel bir temel sağlamak; bulunduğu çevre şartları ve sosyo-ekonomik bakımdan dezavantajlı konumda bulunan çocukların öğrenme yeterliklerini geliştirmeleri için onları cesaretlendirmek, gerektiğinde onlar için ek kaynaklar oluşturmak biçiminde sıralanabilir.

İngiltere Eğitim Sisteminin Yapısı

Bu bölümde ilk olarak İngiltere eğitim sisteminin *yönetim yapılanması*, idari organları, kurumsal yapılanmaları ve görev dağılımlarından söz edilecektir. Sonraki bölümlerde, okul öncesi, ilköğretim, orta öğretim, yüksek öğretim, yaşam boyu eğitim, özel eğitim kademelerindeki *okul sistemi yapılanmaları*, eğitim ve öğretimin nasıl *süreçlerden* geçtiği, uygulanan eğitim programları, eğitimin finans boyutu ve eğitimde *denetim* ve teftişin nasıl işlediği açıklanmaya çalışılacaktır.

Yönetim Yapılanması

İngiltere eğitim yasası, birtakım meclis yasalarını kapsamaktadır. Bu yasalar, hükümet bakanlarına veya diğer yetkililere yönetim düzenlemeleri yapma veya ikincil yasayı düzenleme yetkisi verir. Bu çoğunlukla İngiltere’de eğitimden sorumlu devlet bakanınca hazırlanan kural ve yönetmelikler şeklinde olur (Erginer, 2007: 207).

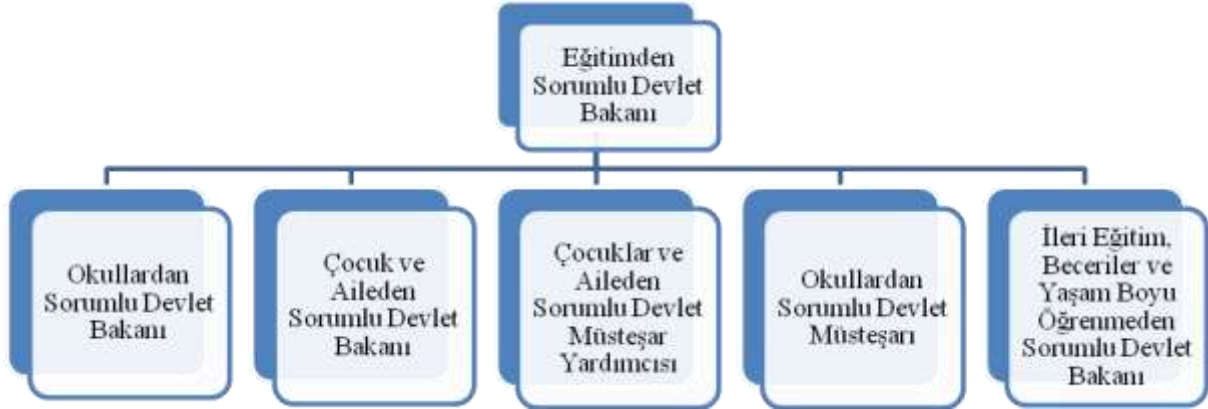
İngiltere eğitim sisteminin yönetim yapısı merkezi, yerel ve okullar olmak üzere üç düzeyde şekillenmiştir.

Merkezi (ulusal) düzey: İngiltere’de eğitim hem ulusal hem de yerel düzeyde yönetilir ancak merkezi hükümet genel olarak eğitim hizmetinin sunulmasında yani, ulusal politikaların ve sistemin yönünün belirlenmesinde yetki ve sorumluluk sahibidir (nfer.ac.uk). Hükümet aynı zamanda eğitim ve yetiştirmeye katkı sunan kamu kurumlarının çoğunu finansal olarak desteklemektedir. Eğitimden sorumlu devlet bakanı, Majesteleri’nin hükümetinde bir kabine bakanıdır. Mecliste, eğitim, yetiştirme ve istihdamı sağlayıp geliştirecek politikaları yürütmekle mükelleftir (Erginer, 2007: 207).

Ulusal düzey eğitim, 2007 yılından önce Eğitim ve Beceri Bakanlığı (Department of Education and Skills, DfES) tarafından sağlanmaktaydı. Ancak 2007 yılında DfES, Çocuk, Aile ve Okuldan Sorumlu Bakanlık (DCSF) ile İş, Yenilik ve Beceri Daire Bakanlığı (BIS) olmak üzere iki bölüme ayrılmıştır. DCSF, ülkenin genel eğitim planlaması ve okulda izlenmesinden, gençlerin ve çocukların ülkede belirlenen politikaların uygulanmasının takibinden sorumludur. BIS’in sorumluluk ve yetki alanı ise, bilim, yenilikler, beceriler ve ileri eğitim, yükseköğretim ve girişim ile ilgilidir. Her iki kurumun bakanı da başbakan tarafından atanmaktadır. İngiltere’de 1986 yılında düzenlenen “Okulların Yeniden Yönetimi” çalışmasıyla eğitim yönetimi ile ilgili yetkilerin büyük çoğunluğu okullara devredilmiştir (Çinkır, 2010: 60).

İngiltere’de çocuklardan, okullardan ve ailelerden sorumlu Eğitim Bakanlığı kapsamlı olarak yatayına örgütlenmiştir. Örgütlenmede daha çok güncel sorunlar ve

çözümlerine ilişkin birimlere yer verilmiştir. Okul performansı ve reformu, okul standartları, öğrenci davranışı ve okula devamı geliştirme, okul finansmanı ve teknoloji birimi, okul geliştirme, program birimi, standartları yükseltme birimi, gençlerin istihdamı, okul sağlığı ve güvenliği gibi birimler örnek verilebilir (Çınkır, 2010: 60). İngiltere Eğitim Bölümü'nün (Department of Education) merkezi örgüt yapısı şekil 1'de verilmiştir.

Şekil 1. İngiltere Eğitim Bakanlığı Merkez Örgütü
Kaynak: Çınkır, 2010: 69

Okullardan Sorumlu Devlet Bakanlığı'nın sorumlulukları arasında davranış, okula devam ve zorbalık (şiddet), ölçme değerlendirme ve sınıf düzeyi (key stage) testleri, bağımsız okullar, acil durum planları, nitelikler ve program geliştirme ajansı, okula kayıt, öğretmenler ve işgücü konuları, öğretmen arz kalitesi, okullarda bürokrasinin azaltılması, mezuniyetler (diploma vb) 5-19 Ulusal Program Reformu (Müzik, STEM : Fen, teknoloji, mühendislik ve matematik sınıflarının düzenlenmesi), inanç okulları, ücretsiz okul yemekleri ve ev okulu (home education) konuları sıralanabilir (Çınkır, 2010: 69).

İş, Yenilik ve Beceri Bakanlığı (BIS, Business, Innovation and Skills) ekonomik büyümeyi amaçlayan bir birimdir. Bakanlık, ticareti teşvik etmek, yenilik artırmak ve insanların yeni bir işi başlatıp ve büyümeye yardımcı olmak için beceri ve eğitim yatırımı yapar. Öğrencilerin küresel istihdam piyasasında rekabet edebilmeleri için gereken becerileri kazandırmak, bunu yaparken de ileri ve yüksek eğitim sağlayıcıları ile birlikte çalışmak amaçları arasındadır. BIS'in bir başka sorumluluğu ise, İngiltere'nin ekonomik bakımdan gelişmesi için önemli olan bilim ve endüstriyel gelişme ve yenilikleri desteklemektir (gov.uk).

İngiltere'de, Eğitim, Çocuk Hizmet ve Becerileri Standartları Bürosu (OFSTED), günlük bakım ve çocukların sosyal bakımına ilişkin kontrol ve düzenlemeden ve çocuk hizmetleri, okullar, üniversiteler, öğretmenin hizmet öncesi eğitimi, genç işleri, çalışma temelli eğitim ve yetişkin eğitimine ilkin kontrolden sorumlu olan bakanlık dışı bir hükümet dairesidir (politics.co.uk). Yükseköğretim seviyesinde ise, hükümetten bağımsız olarak çalışan Yüksek Öğretim Kalite Güvence Ajansı (QAA), İngiltere üzerinde kalite güvence hizmetleri sunmaktadır. İngiltere'deki yüksek öğrenimin finanse edilemesi sorumluluğu kısa adı HEFCE olan İngiltere Yüksek Öğrenim Finansman Konseyi'ndedir (Çınkır, 2010: 64).

Yerel düzey: İngiltere’de okul eğitimi, yetişkin eğitimi hizmet ve faaliyetleri yerel yönetimlere (Local Education Authority, LEAs) bağlı olarak sürdürülmektedir. Eğitim faaliyetleri, yerel yönetim organlarını düzenlemekten sorumlu olan ve demokratik yollarla seçilen kurulun sorumluluğundadır. Çoğu yerel yönetim (belediye), eğitimle ilgili sorumluluk ve gerekli düzenlemelerin yerine getirilmesinin izlenmesinden sorumlu bir Eğitim Kurulu’na sahiptir (Erginer, 2007: 210; Çınkır, 2010: 65; “Eurydice, 2015) . Öğrenci sayısına göre okullara parasal kaynak ayrılmaktadır. Öğretmen maaşları da dâhil olmak üzere okulun tüm giderleri bu kaynaktan karşılanmaktadır. Okulların başarı durumlarına göre bu kaynak azalıp artabilmektedir (egitimbulteni.com).

“1902 Eğitim hareketi (Education Act) ilkokul ve ortaokulların sorumluluğunu yerel eğitim otoritelerine devretmiştir. “1944 Eğitim Hareketi” eğitimde 3 aşamayı getirmiştir. Buna göre ilkokul (5-11 yaş arası) ortaöğretim (11-16 yaş arası) ve yetişkin eğitimi (daha sonra yüksek öğretim kısmına dahil edilmiştir) olarak düzenlenmiştir. “1992 Mesleki ve Yüksek Öğretim Hareketi” yetişkin eğitimi ile ilgili kurumları LEA’ların kontrolü dışına çıkarmıştır (Polat, 2005: 56).

Yerel Eğitim Otoriteleri’nin temel görevleri şunlardır; yeterli sayıda okullaşma sağlamak, eğitim standartlarını yükseltmek üzere stratejik planlar oluşturmak, eğitim hizmetleri için bütçe ayırmak ve onları finanse etmek, özel eğitim ihtiyaçlarını düzenlemek, eğitim psikolojisi ve sağlık hizmetleri sağlamak, okula düzenli olarak devamı sağlamak, okul taşımacılığını düzenlemek, personel alımı ve gelişimini sağlamak (Okul Yönetim Kurulu’nun sorumluluk alanları dışında kalan kısmı) (Erginer, 2007: 210; “Eurydice, 2015). Yerel otoriteler eğitim ile ilgili pek çok görev ve sorumluluğu merkezi yönetimden devralmış görünmektedir.

Okul düzeyi: İngiltere’de son çeyrek asırda bir takım yasal düzenlemelerle Yerel Eğitim Otoritelerinin elinde olan yönetim yetkileri okullara devredilmektedir. Özellikle “1988 Eğitim Yasası” ve onun bir parçası olan “Okulların Yeniden Yönetimi” okul yönetimi ve müdürlüklerine ek sorumluluklar getirmiştir. Bu kapsamda okul yöneticilerine (müdür veya müdür yardımcısı) ve yönetici olmak isteyenlere eğitim yönetimi alanında sistematik ve profesyonel eğitim programları düzenlenmiştir (Çınkır, 2002a: 294).

İngiltere’de “1998 Okul Standartları ve Yapısı Hareketi” okul eğitimi standartlarını yükseltmek amacıyla birtakım ölçütler getirmiş, okulları, halk (Community Schools), vakıf okulları (Foundation Schools) ve gönüllü (Voluntary Schools) okulları olarak yeniden yapılandırmıştır (Moon, 2003). Okulların büyük çoğunluğu tamamen yerel makamlar (LEAs) tarafından finanse edilen ve kurulmuş olan halk okullarıdır. Vakıf okulları da LEA’lar tarafından finanse edilmesine karşın bu okulların sahibi okulu yöneten bir kurul veya vakıftır. Gönüllü okullar genelde kiliseler tarafından kurulur ve LEA’lar tarafından finanse edilirler. Bütün devlet okullarında yüksek düzeyde bir özerk yapı mevcuttur (Çınkır, 2010: 65).

Okullarda müdür dışında birtakım değişik paydaşlardan gelen temsilcilerin de bulunduğu, kurumun genel yönetiminden sorumlu olan bir “Yönetim Kurulu” vardır. Okul Yönetim kurulunu oluşturan kişi sayısı, okuldaki öğrenci sayısı ile doğru orantılıdır. Bu kurullar, öğrenci velileri (4-5 kişi), LEA’larca atanmış görevliler (3-4 kişi), öğretmen (1-2 kişi), yardımcı personel (1 kişi), okula mali destek sağlayan, okul çevresindeki meslekleri temsil eden yardımcı üyeler (3-4 kişi) ve isteğe bağlı olarak okul müdüründen oluşur. Bu üyelerin seçimi yine kurul tarafından yapılır (Bozkurt, 2003, akt: Erginer, 2007: 211).

Okul Yönetim Kurulu’nun görevleri şunlardır; okulu yüksek eğitim standartlarına yükseltme hedefiyle yönetmek, öğrencilerin başarı hedeflerini ortaya koymak, okulun

genel yönetiminden sorumlu olmak, programa uygun eğitim verilmesini sağlamak, ulusal düzeydeki test sonuçlarını raporlaştırmak, okul müdür ve yardımcılarının atanmasında görev almak, bütün paydaşların görüşlerine de başvurarak, personelin performanslarını değerlendirmek, okul denetimi sonrasında sonuçlar ışığında hareket planı oluşturmak biçiminde belirtilebilir (Bozkurt, 2003, akt: Erginer, 2007: 211)

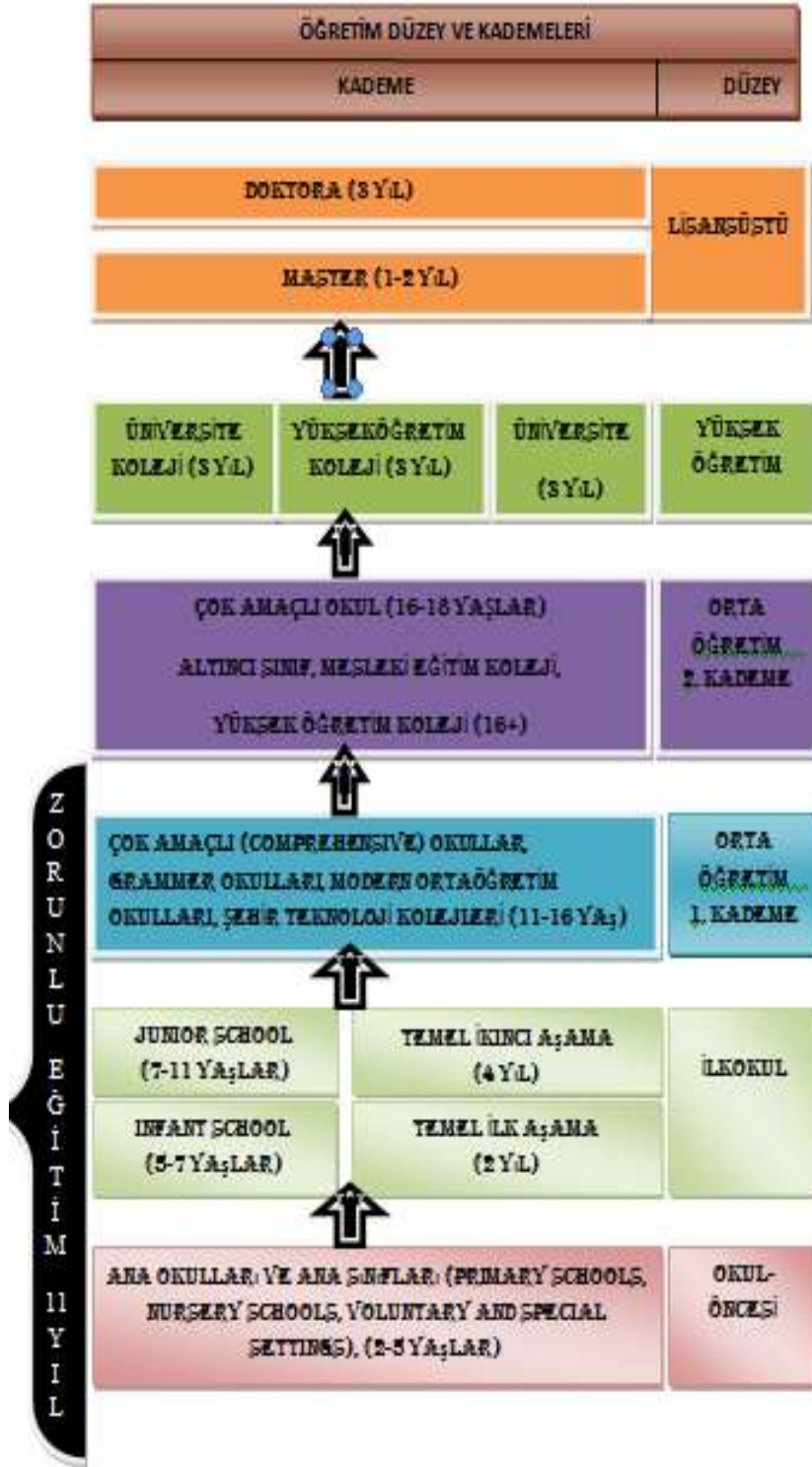
Okulların günlük yönetiminden müdür sorumludur. Müdür ve diğer personel okul hakkında genel değerlendirme raporları hazırlayıp Yönetim Kuruluna sunmak zorundadır. Kurul her dönem en az bir defa toplanır. Yönetim Kurulu, velilere ve LEA'lara karşı sorumludur (Erginer, 2007: 211).

Okul müdürlerinin de bazı önemli görev ve sorumlulukları bulunmaktadır. Örneğin, okul içi örgütlenme, yönetim ve kontrolü, okul politikalarının genel hedeflerini belirleme ve hedeflerin uygulanması, okulun eğitim ve öğretim standartlarını düzenli bir biçimde gözden geçirilmesi, çalışanların görev dağılımı, öğretmen yeterliliklerinin izlenmesi, öğretmen ve öğretmen asistanlarının göreve başlama ve görevdeyken mesleki alanda geliştirilmeleri, okul ve veliler arasında iyi ilişkiler geliştirme ve yerel yönetici ve başka makamlar arasında irtibat ve işbirliği sağlama, okul bina, eklenti ve diğer alanların güvenliği için etkin izleme ve kontrol faaliyetleri sağlama, yönetim görevlerinin izin verdiği ölçüde, gelmeyen öğretmenin yerini doldurma dahil olmak üzere, okuldaki öğrencilerin eğitim faaliyetlerinde etkin rol alma bu sorumlulukların belli başlılarıdır (Çınkır, 2010: 66). Okul müdürlerinin mali konularda herhangi bir yetkisinin olmaması dikkat çeken bir husustur.

Okul Sistemi Yapılanması

İngiltere'de 25.000 civarında okul, yaklaşık sekiz milyon öğrenciye eğitim olanağı sunmaktadır (education.gov.uk). Kamuya ait okullarda 20 kişiye bir öğretmen düşmektedir. İngiltere'de 46 üniversite, 700'ün üstünde teknik ve ticari kolej, sanat ve öğretmen okulları gibi farklı türlerde yüksek eğitim kurumları bulunmaktadır (realegitim.com). Okulöncesi ve ilköğretim düzeyinde devlet okullarında karma eğitim uygulanırken özel okulların bazıları sadece kız veya erkek öğrenci kabul ederler. Lise düzeyinde devlet okulları da dâhil olmak üzere kız, erkek okulları şeklinde ayrıma gidilebilmektedir ("M.E.B. Dış ilişkiler", 2006: 112).

Ulusal programın uygulanmasının zorunlu olduğu İngiltere'de hem kamu hem de özel sektör eğitim kurumları bulunmaktadır. İngiltere'de okullar pazartesten cumaya kadar devam eder. Yılın 190 günü eğitim sürer. Gün içinde okullar ders saatleri saat 09:00 ile 15:00 veya 16:00 arasındadır (nfer.ac.uk). İlk ve ortaöğretim okullarının uyması gereken akademik takvim, Yerel Eğitim otoriteleri (LEAs) tarafından belirlenir. Okullar için yasal eğitim yılı 1 Eylül ile 31 Ağustos tarihleri arasındadır. Bu tarihler arasında Temmuz ve Ağustos aylarında toplamda altı haftalık uzun bir yaz tatili söz konusudur. Noel ve Paskalya'da iki veya üç haftalık kısa tatiller vardır (Moon, 2003). Akademik takvim ve tatillerle birlikte okullarda eğitim, Güz, Bahar ve Yaz olmak üzere üç döneme yayılmıştır. Şekil 2'de İngiltere'deki okul yapılanması kademeleri, yaş aralıkları verilmektedir.

Şekil 2: İngiliz Eğitim Sistemi Kademeleri
Kaynak: Eurydice: U.K Overview”dan uyarlanmıştır.

Şekil 2'deki eğitim kademeleri aşağıda ayrıntılı biçimde ele alınmaktadır.

Zorunlu eğitim (compulsory education). İngiltere'de zorunlu eğitim altı yıl ilköğretim ve beş yıl ortaöğretim olmak üzere 11 yıldır. Bütün çocuklar, beşinci doğum günlerini takip eden okul döneminin başlangıcından 16 yaşını doldurdıkları öğretim yılının Haziran ayının son Cuma'sına kadar tam gün eğitim almak zorundadır (nfer.ac.uk).

İngiltere'de zorunlu eğitim dört ana aşamaya ayrılır: birinci aşama 5-7 yaş, ikinci aşama 7-11 yaş aralığını kapsayıp bunlar ilköğretimi oluşturmaktadır. Ortaöğretim ise üçüncü aşama olan 11-14 yaş aralığı ile dördüncü aşama 14-16 yaş aralığını kapsamaktadır (nfer.ac.uk). Çok sayıda ilköğretim okulu dört yaşındaki çocuklar için uyum sağlama sınıfları açar. Bu okullar daha küçük çocuklar için de anasınıfına sahiptir. Ortaöğretim okullarının büyük çoğunluğu öğrencilerine zorunlu eğitimin sonuna kadar yemek hizmeti sağlamaktadır (Erginer, 2007: 201).

Okulöncesi eğitim (pre-primary education). İngiltere'de okulöncesi eğitim kurumları, 0-2 yaş grubunun devam ettiği kreşler ve 3-5 yaş aralığındaki öğrencilerin gittiği anaokullarıdır. Üç aylıktan üç yaşına kadar olan çocuklar çoğunlukla özel veya gönüllü olarak açılan kurumlara devam ederler. Zorunlu olmayan bu eğitim aşamasında veliler okula ödeme yaparlar. 3-5 yaş arası çocuklar, devlet eliyle kurulup, özel veya gönüllü sektörün desteğiyle geliştirilen okulöncesi eğitim veya çocuk bakım okullarına devam edebilirler (nfer.ac.uk).

Okulöncesi eğitimde 0-5 yaş arası çocuklar için erken öğrenme hedefleri (Early Learning Goals) 2008'de yürürlüğe konulan bir düzenlemeyle belirlenmiştir. Bunlar; okuma yazma, dil öğrenme ve iletişim, problem çözme, muhakeme yapma, sayısal beceriler geliştirme, dünyayı algılama, fiziksel gelişim ve yaratıcılığı geliştirmedir (nfer.ac.uk).

İlköğretim (primary education). İngiltere'de ilkokullar kamuya bağlı olabildiği gibi özel kuruluşlarca da açılabilmektedir. İlköğretimlerin büyük çoğunluğu, kamu fonlarınınca desteklenir ve Yerel Eğitim Otoriteleri tarafından yönetilir. Kamu tarafından desteklenen okulların çoğunda karma eğitim verilir ve sınıflar farklı yetenekteki öğrencilerden karışık biçimde oluşturulur (M.E.B. Dış İlişkiler, 1996: 203). Devlet okullarında ilköğretim parasızdır.

Anaokulundan sonraki 5 ile 11 yaş arası dönemi kapsayan, anaokulundan hemen sonra başlayan ve 6 yıl devam edilen zorunlu eğitim sürecidir. 5-7 yaşlar arası 1. Evre Infant School bitirildikten sonra, 7-11 yaşlarında 2. Evre olan Junior School'a devam edilir (Eurydice, 2015).

Zorunlu eğitim kademesinde; "İngilizce, Matematik, Fen Bilgisi, Beden Eğitimi, İletişim Teknolojisi, Yabancı Dil, Tarih, Coğrafya, Müzik, Resim" dersleri okutulmaktadır. Bu eğitim kademesinin sonunda öğrenciler 11+ (eleven plus) denilen bir sınava tabi tutulurlar. Bu sınav, zekâ testi, İngilizce kompozisyon yazımı ve ilkokulda gördüğü derslerle ilgili olarak "Genel Bilgi Testi" içermektedir (egitimbulteni.com). Öğrenciler, ayrıca her bir eğitim kademesinin sonunda ulusal düzeydeki SAT (Standart Attainment Tests) denilen sınavlara girmektedirler. Bu sınavlar, öğrencilerin seviyeleri tespitinden çok, okulların başarılarını belirlemeye hizmet etmektedir. Başarısız olan okullar uyarılmaktadır. Okullarda öğretmenlerin yaptığı sınavların not karşılığı yoktur ve temel amaç öğrencinin hedeflere ulaşmadaki durumunu görmektir (asba.com.tr).

Ortaöğretim (secondary school). İngiltere'de ortaöğretim, 11-16 yaş arasındaki gençlere eğitim veren zorunlu bir eğitim kademesidir. İlköğretimin 2 kademesi bittikten sonra ortaöğretime devam edilir. İki kademeye ayırılmış olan ortaöğretimin 3. devre (Key Stage) 11-14 yaşlar arasını, 4. Devre 14-16 yaş aralığındaki öğrencileri kapsar (M.E.B. Dış İlişkiler, 1996: 203).

İngiltere'deki kamu ortaöğretim okullarında program çeşitliliğinde artış gözlenmektedir. Çok Amaçlı Okullar (comprehensive schools), Yol Gösterici-Yönlendirici Okullar (beacon schools), Özel Programlı Okullar (specialist schools) bulunmaktadır (internations.org; gov.uk). Belirli alanlarda ağırlıklı eğitim müfredatı uygulayan okullar öğrencileri yeteneklerine göre seçerler. Şehir Teknoloji Kolejlere, fen ve teknoloji yeteneklerine göre, Grammer Okulları dil yeteneklerine göre bir giriş sınavı yaparak öğrenci alır. Sanat ve Spor alanları da benzer biçimde uzmanlık ve yetenek gerektiren okullardır (Polat, 2005: 64).

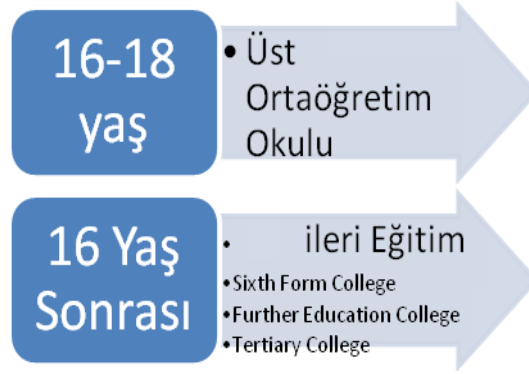
Ortaöğretimin 14-16 yaş aralığı eğitimini kapsayan, 2 yıllık 4. Evresi (Key Stage 4) oldukça önemli bir aşamadır. Key Stage 4 evresi, öğrenciler eğitim almak istediği üniversite bölümüne yakın seçmeli ve zorunlu dersleri seçerek bu derslerde başarılı olmaları bakımından önem arz etmektedir (asba.com.tr). Bu dersler beşten az olmamalıdır ve isteğe göre 12'ye kadar çıkabilmektedir. Ortaöğretimin biteceği yılın sonunda seçmiş oldukları bu derslerin her birinden Genel Ortaöğretim Sertifikası (General Certificate of Secondary Education, GCSE) sınavlarına girip ve her dersten sertifika alırlar. GCSE sertifikalarının not gösterimi A, B, C, D, E, F, G gibi harflerdir. A en yüksek notu, G ise en düşük notu belirtmektedir (meb.gov.tr).

Zorunlu eğitim sonrası (üst ortaöğretim). İngiltere'de zorunlu eğitim 16 yaşında bitmektedir. Ancak gençlerin büyük bir çoğunluğu 16 yaşından sonra tamgün eğitime devam eder. Hükümet 2013'te İngilterede zorunlu eğitime katılım yaşını 17'ye, 2015'te ise 18'e yükseltmeyi taahhüt etmiştir. Böylece 16 ve 17 yaşındakilerin hepsi akademik öğrenim veya mesleki eğitime katılmak durumunda kalacaklardır. Zorunlu eğitim sonrası ortaöğretim genelde iki yıl sürer (Eurydice, 2013).

Zorunlu olan 11 yıllık öğretimin sonunda girilen GCSE sınavlarında başarılı olan öğrenciler, Altıncı Sınıf Koleji (Sixth Form College) ya da A-Level kolejlerinde (Advanced Level) genel lise öğretimine başlarlar. Bu evre ortalama 2 yıl sürer ve üniversitede okunmak istenen bölümlere yönelik en az 2 en çok 4 ders alınır. İki yıllık öğretim sonunda, A, B, C, D, E, F, G gibi not gösterimlerine sahip A-Level sertifikaları alınır. Bu not gösteriminde D'ye kadar olanlar geçer nottur. Öğrenciler bu eğitim evresinde girdikleri sınavların başarı durumuna göre üniversitelere başvururlar (meb.gov.tr).

Zorunlu eğitimi bitiren öğrenciler için akademik üniversite dışında mesleki ve teknik alanlarda da rahatlıkla eğitim alma fırsatları mevcuttur. Çok çeşitli iş kollarında sayısız diploma ve sertifika programları sunan ileri eğitim kolejlere ya da enstitüleri bulunmaktadır. Bu eğitim programları 3 aydan 2 yıla kadar sürebilmekte ve öğrencilere pazarlama, denizcilik, turizm, tasarım vb pek çok alanda sertifika ve diploma sahibi olma imkanı sunarlar (ingiltereve.biz).

İleri Eğitim (further education), zorunlu okul eğitiminin sona erdiği 16 yaşından sonra sunulan mesleki veya akademik eğitimidir. İleri eğitim kapsamında verilen kurslar iş hayatına atılırken ihtiyaç duyulan mesleki bilgi ve becerilere sahip olmak isteyen öğrenciler düşünülerek hazırlanmıştır. Bu eğitim kademesinin sonunda isteyen öğrenciler yükseköğretim programlarına da geçebilirler (Eurydice, 2015). Şekil 3'de ileri eğitim kapsamındaki okullar ve başvuran öğrencilerin yaş aralıkları birlikte verilmiştir.

Şekil 3. Ortaöğretim Sonrası Eğitim Programları (post-compulsory secondary programmes)

Kaynak: Eurydice: U.K Overview”dan uyarlanmıştır.

İleri eğitim kapsamında, mesleki alanlarda sanat ve tasarım, ziraat, güzellik ve bakım, kuaförlük, fotoğrafçılık, ticaret, matbaacılık, tekstil ve diğer bir çok konuda eğitim programları sunmaktadır (“M.E.B. Dış İlişkiler”, 2006: 114).

Yükseköğretim (higher education). Yasal dayanaklarını 1944 eğitim Yasası ve 1988 Eğitim Reformu’ndan alan İngiltere yükseköğretiminin evrensel amaçları “ekonomik ihtiyaçlara cevap verebilecek nitelikte insan gücü yetiştirmek, ekonomik ve toplumsal ilerlemeye katkı sunmak, bilimsel araştırmaları sürdürmek ve ileri taşımak, bilgi üretmek, kültür ve folklorik zenginliği artırmak” biçiminde belirlenmiştir (Polat, 2005: 65-66). Yükseköğretim lisans (undergraduate) ve lisanüstü (postgraduate) olmak üzere iki aşamalıdır. Lisans eğitimi üç yıl, yüksek lisans bir yıl ve doktora üç yıl süren eğitim programlarını yürütmektedirler (educationuk.org).

İngiltere’de yüksek öğrenimden sorumlu Hükümet birimi İş, Yenilik ve Beceri (BIS) Bakanlığı’dır. BIS üniversitelerde, güçlü, yenilikçi bir ekonomi oluşturma yönündeki bilimsel araştırmaları desteklemeyi amaçlamaktadır (Eurydice, 2015).

Üniversite eğitiminde en yaygın olan basamak lisans programlarıdır. İngiltere’deki üniversitelerde öğrenim görülebilecek başlıca lisans programları; BA=Bachelor of Arts (Sosyal Bilimler Lisans Programı), BSc=Bachelor of Social Sciences (Fen Bilimleri Lisans Programı), Bed=Bachelor of Education (Öğretmenlik Lisans Programı) şeklindedir. Bu programları başarı ile tamamlayan öğrenciler eğitimlerini lisanüstü eğitim ile devam ettirebilirler (Eurydice, 2015).

İngiltere’de yükseköğretim, Eylül veya Ekim aylarında başlar, Haziran veya Temmuz aylarında sona erer. Bir akademik yılda, öğretim, her biri 8-10 hafta devam eden 3 dönemde verilmektedir. Öğrenciler bir yandan ana dallarında eğitim alırken bir yandan da bir veya iki yan dalda da eğitim alabilirler. Eğitim programının ilk bir veya iki senesinde ana dallarında uzmanlaşırlar. Program, daha sonra uzmanlaşmış bölümlere ayrılır. Örneğin ana dalı matematik olan bir kimse ileri matematik, aritmetik, analitik geometri vs gibi dersler görür. Öğrencilere lisansta alınacak tüm dersleri kendileri seçme şansı veren üniversiteler de mevcuttur. Öğrenciler istemesi durumunda "sandwich course" denilen kursları da tercih edebilirler. Bu kurslar bir yandan üniversitedeki derslere girip bir yandan da bölümleriyle ilgili bir kuruluşta staj uygulaması yapma fırsatı sunmaktadır. Böylelikle öğrenciler hem teorik hem de pratik eğitimi birlikte almış olurlar (dilokulubul.com).

Foundation, Access, Bridging Programları: İngiltere’de lisans eğitimi 3 yıldır ve ülkede lisans eğitimine devam etmek isteyen yabancı ülke öğrencileri ortalama bir yıl süren Foundation (Hazırlık) programlarına tabi tutulurlar. Foundation Programı İngilizce dil eğitiminin yanısıra öğrencileri, herhangi bir alanda üniversite eğitimine hazırlamaktadırlar. Bu programlara katılmak için lise mezunu olmak gerekmektedir (M.E.B. Dış İlişkiler, 2006: 114).

Açıköğretim (Open College): İngiltere’de örgün üniversite eğitiminin dışında, uzaktan eğitim veren açık öğretim fakültesi de bulunmaktadır. İlk kez 1969 yılında eğitim vermeye başlayan açık öğretim fakültesi bir milyon civarında öğrenciye hizmet sunmaktadır. Açık öğretim fakültesi öğrencileri BBC yayınlarından dersleri takip etme fırsatına da sahipler. İngiltere’de hemen her bölgede 250’den fazla eğitim merkezinde, yaklaşık beş bin kişiden oluşan bir eğitimci ve rehberlik kadrosu, açık öğretim derslerine yönelik olarak, öğrencileri yönlendirmekte, eğitim desteği sunmakta ve sorularını yanıtlamaktadırlar (open.ac.uk).

Lisanüstü (Postgraduate) Eğitim: Lisanüstü eğitim, bir senelik master ve üç senelik doktora programlarından oluşmaktadır. Master programları, sosyal bilimler dalında (Mphil, Master of Philophy), fen bilimleri dalında (MSc, Master of Social Sciences), sanat alanında (MA, Master of Art), araştırma geliştirme alanında (Mrs, Master of Research) ya da Edebiyat alanında (Mlitt, Master of Letters) olabilmektedir. Öğrenciler mezunu oldukları lisans programının dışındaki alanlardan birinde de yüksek lisans veya doktora yapabilirler yüksek lisans programları genelde öğrencilerin bir bilimsel rapor sunmasını (tez) gerektiren bu programın sonunda yazılı bir sınav da olabilmektedir. Sonraki aşama olan doktora (Master’s of Philosophy, Doctor of Philosophy) eğitimi, PhD veya DPhil olarak adlandırılır. Tamamen araştırmaya dayalı olan üç veya dört yıllık doktora eğitimi, sosyal bilimler, işletme, insani bilimler ve fen ve eğitim bilimlerinde olabilmektedir. bu programdan mezun olabilmek için bitirme tezi sunulmalıdır (Eurydice, 2015).

Eğitim Sisteminin Yönetimi- Süreç Boyutu

İngiltere eğitim sisteminin yönetim süreçleri; karar, planlama, denetleme ve değerlendirme boyutlarına göre ele alınmıştır. Ayrıca eğitimin mali kaynakları ve bunun dağıtımı konuları eğitim finansmanı başlığı altında değerlendirilmektedir.

İngiltere’de merkezi yönetim, eğitim sisteminin karar, planlama ve denetiminden genel olarak sorumludur ancak eğitim uygulanması ve sağlanması bakımından sorumluluk yerel yönetimler, kiliseler, eğitim kurumlarının yönetim organları ve öğretmenlik mesleğinin de dahil olduğu birimler arasında paylaşılmıştır (Eurydice, 2015).

Eğitim hizmeti ile ilgili genel sorumluluk, Eğitim Bakanlığı (DfE) ve İş, Yenilik ve Beceri (BIS) Bakanlığı’na aittir. DfE’nin sorumlulukları arasında, planlama ve okul ve okul öncesi eğitim ortamlarındaki eğitim hizmetinin izlenmesi, çocuklar için entegre hizmetlerinin sağlanması, çocuk ve gençler ile ilgili politikaları üretip uygulaması sayılabilir. BIS ise bilim ve yenilik, beceri, ileri ve yüksek eğitim ve işletme girişimlerinden sorumludur (Eurydice, 2015).

Yerel yönetimler, bakanlıkça verilen kararlar çerçevesinde, kendi bölgelerinde yaşayan insanların eğitimle ilgili makul ihtiyaçlarını karşılamak üzere, yeterli ve uygun eğitim olanakları sağlamakla görevlidir. Yerel yönetimlerin eğitimle ilgili üç temel sorumlulukları bulunmaktadır. Bunlar; okulların inşası için uygun ve yeterli alan bulmak, yüksek standartlarda düşük performansla mücadele etmek ve savunmasız, muhtaç çocuk ve gençlere eğitim desteği sunmaktır (Eurydice, 2015).

İngiltere’de eğitim veren bütün devlet okullarının milli müfredata uyması gerekmektedir. Müfredat öğrencilerin göreceği dersleri, derslerde neler öğretilbileceği

ve ulaşmaları gereken standartları belirler (gov.uk; “M.E.B. Dış İlişkiler”, 2006: 112). Tablo 1’de zorunlu eğitim kademelerinde okutulan dersleri göstermektedir.

Tablo 1. Zorunlu Eğitim Kademelerinde Okutulan Dersler

Okutulan Dersler	ÖĞRENİM KADEMESİ VE YAŞ GRUBU			
	I. KADEME (5-7 Yaş)	II.KADEME (7-11 Yaş)	III.KADEME (11-14 Yaş)	IV.KADEME (14-16 Yaş)
MATEMATİK	√	√	√	√
FEN BİLGİSİ	√	√	√	√
BEDEN EĞİTİMİ	√	√	√	√
İLETİŞİM TEKNOLOJİSİ	√	√	√	√
YABANCI DİL			√	√
TARİH	√	√	√	
COĞRAFYA	√	√	√	
MÜZİK	√	√	√	
RESİM	√	√	√	
İNGİLİZCE	√	√	√	√

Kaynak: (“M.E.B. Dış İlişkiler”, 2006: 112)

Kamu fonlarından maddi olarak yaralanan bütün eğitim kurumları denetime tabidir. Okulların teftişi, eğitim ve öğretimi izlemeyi, kaliteyi yükseltmeyi, amaçlamaktadır. İngiltere’deki okulların denetimi Eğitim Standartları Bürosu (Office for Standards in Education, OFSTED) tarafından yürütülmektedir. OFSTED, 1998 yılından bu yana, Yerel Eğitim Otoritelerini de teftiş etmektedir. OFSTED, okulların teftişini kurum dışından müfettişler eğitip sözleşmeli olarak yaptırır (“M.E.B. Dış İlişkiler”, 2006: 114-115). OFSTED Parlamento’ya karşı sorumlu olup eğitimden sorumlu bakanlık (DfE) dâhil olmak üzere herhangi bir bakanlıkla bir hiyerarşik bir bağlantısı bulunmamaktadır (egitimbulteni.com; gov.uk).

Teftişin sonunda başarısız olan okullar ‘Federasyon’ adı altında başarılı bir okulun yönetimine verilerek birleştirilir. Böylece başarısız okulların başarılı okulların tecrübelerinden faydalanması sağlanır. Federasyona dâhil olmak ya okulların kendi kararı ile olur ya da bir OFSTED teftişi sonucu önerilmektedir. Okulların durumunu ortaya koymak için okulla ilgili veriler toplanmaktadır. Bu verilere göre okullar; “çok iyi”, “iyi”, “kaygı uyandıran okullar” ve “özel tedbirlere ihtiyaç duyulan okullar” şeklinde kategorilere ayrılmaktadır. Buna göre de teftişin sıklığı belirlenmektedir. “Kaygı uyandıran okullar” yılda üç defa denetlenir. Bu statüden çıkması için okulun iki yılda bir denetlenecek konuma gelmiş olması gerekir. Bir yılda yapılan üç denetimin her birinin sonrasında okula verilen ev ödevlerinin ne kadarının yerine getirildiği gözlenerek iyileşme takip edilir. Eğer bir gelişme yoksa yazı ile iyileşme uyarısı yapılır ve 8 ay süre verilir. 8 ay sonunda bir iyileşme yoksa “özel tedbirlere ihtiyaç duyulan okullar” statüsüne alınır. Özel tedbirler genelde okulun maddi kaynağının kesilmesi ve okulun kapatılması olarak ortaya çıkar. Kapatılan okulların yerine akademiler (okul personel ve fiziksel olarak yeniden oluşturulur) açılır (egitimbulteni.com).

Eğitim Standartları Bürosu’nun müfettişlerinin görevleri arasında, eğitimin kalitesini yükseltme, standartları yakalama, mali kaynakların etkin kullanımını sağlama, öğrencilerin, dini, kültürel ve ahlaki gelişmeleri konusunda Devlet Bakanını bilgilendirme bulunmaktadır (“M.E.B. Dış İlişkiler”, 2006: 115; “M.E.B. Teftiş Kurulu”, 2007: 41).

Eğitim Finansmanı. İngiltere’de eğitim ile ilgili bütün finansal düzenlemeler, Eğitim Bakanlığı (DfS) ile İş, Yenilik ve Beceri Bakanlığı (BIS) işbirliği ile merkezi hükümet tarafından genel bütçeden sağlanır. İhtiyaç sahiplerine ayrılacak fonlar eğitim kademelerine göre değişmektedir. Eğitim Finans Bürosu (EFA), eğitim ve öğretim yapılan okulları ve 19 yaş grubu gençlerin eğitim aldığı kolejlere kadarki kurumlara finansal destek sunar. Okullarda eğitimin sağlıklı sürmesi için yerel yönetimlere, akademiye (özel, kamu, bağımsız) doğrudan mali yardımda bulunur. Yetenek Finans Merkezi (SFA) ise 19 yaş ve sonrası eğitim hizmeti veren kurumlara kaynak sağlar. İngiltere Yüksek Öğretim Finans Konseyi (HEFCE) ise yüksek öğrenimin mali desteğinden sorumlu merkezi bir kuruluştur (Eurydice, 2015).

Yerel yönetimler, merkezi hükümetin eğitime ayırdığı yıllık bütçeden kendilerine ayrılan kadarını çekerler. Bu konuda hükümetin tahmini harcama kalemleri vardır. Genel bütçeden yerel yönetimler bütçesine ayrılan bütçeler üç tür fondan oluşmaktadır. Bunlar, beş yaş altı çocukların eğitim giderleri, okul sürecinde yapılan harcamalar ve yerel yönetimler bütçesidir. Yerel yönetimler bütçesi de farklı harcama alanlarına dağıtılmaktadır. Bunlar; stratejik yönetim, planlama, ulaşım, okul geliştirme, özel eğitim ihtiyaçları, okul bakım, onarım ve yönetim desteği türü harcamalardır (Türkoğlu, 1988; akt: İnandı, 2005: 120). Yerel yönetimler bu fonu yetersiz bulması durumunda yerel kaynaklardan gelir elde etme yoluna gidebilirler (Eurydice, 2015).

Okulöncesi eğitimin finansmanı yerel yönetimlerce karşılanmakta; özel sektör ve gönüllü kuruluşlar tarafından da desteklenmektedirler (Türkoğlu, 1988; akt: İnandı, 2005, 120). Mesleki ortaöğretim kurumlarının kurumsal masraflarını yerel yönetimleri, uygulama kısmını ise işverenler sağlamaktadır. İşyerlerinde staj gören öğrencilere işverenlerin belirli bir miktar ücret vermeleri yapılan protokol gereğidir (İnandı, 2005: 120).

İngiltere yükseköğretimin finansal kaynakları kamu ve özel kesimlerce karşılanmaktadır. Özel kesimin katkısı, öğrenci harçları, hayır kurum bağışları, üniversitenin yaptığı araştırmalar ve projelerden elde edilen gelirler vb. oluşturmaktadır. Yükseköğretim kurumlarının kaynaklarının yarısından çoğu (% 52) devlet tarafından sağlanmaktadır. Özel kesim gelirleri ise yaklaşık % 48 oranındadır (Tunç, 2004). İngiltere’de yüksek öğrenimin finansal planlaması, Yüksek Öğretim Finansman Konseyi (HEFCE) bünyesinde yürütülmektedir (Çinkır, 2006: 65; Eurydice, 2015; hefce.ac.uk).

Öğretmen Yetiştirme. İngiltere’de resmi anlamda ilk öğretmen eğitiminin 1978 yılında, Öğretmen Eğitimi Koleji’nin açılmasıyla başladığı söylenebilir (Moon, 2003). Ancak günümüzde eski politeknik okulların üniversite statüsü kazanması ile bütün öğretmen yetiştirme programları üniversitelerde sürdürülmektedir (Schnur ve Golby, 1995, akt: Polat, 2005: 72).

İngiltere’de öğretmenler devlet memuru değildirler. yerel eğitim otoriteleri’ne veya okullara bağlı olarak çalışmaktadırlar. Tam zamanlı veya yarım zamanlı işe alınabilmektedirler (Polat, 2005: 76).

İngiltere’de devlet okullarında görevlendirilecek öğretmenlerin “Yeterli Öğretmen Statüsü” (Qualified Teacher Status, QTS) sahibi olması gerekmektedir. Bu statü, öğretmen eğitimi (Initial Teacher Training, ITT) programı sonrası Öğretmen Eğitimi Kurumu (TTA) tarafından akredite edilmesi aşamalarından sonra verilir. Eğitim esnasında an az bir konuda uzmanlaşmanın yanı sıra belli yaş gruplarında ihtisas görmesi gerekir (education.gov.uk).

İngiltere’de dört yıllık tam zamanlı öğretmen eğitimi mevcuttur. Concurrent Model olarak ifade edilen, Eğitim Lisansı (Bachelor of Education) veya Eğitimde Sanat Lisansı (Bachelor of Art in Education) genelde ilköğretime öğretmen yetiştirmeye yönelik lisans programlarıdır. Program otuziki haftalık okul deneyimi içermektedir. Consecutive model ise ortaöğretim öğretmenleri için daha yaygın bir öğretmenlik eğitimidir. Üç ya da dört yıllık eğitim sonunda lisans derecesi almış olanlar, Lisanüstü Eğitim Sertifikası (Postgraduate Certificate of Education) aracılığıyla bir yıllık uzmanlık eğitimi alabilirler. İngiltere’de bir öğretmen yetiştirme modeli olarak lisanüstü programla yeterli öğretmenlik statüsü sağlanması yaygın bir uygulamadır (Senemoğlu, 1992; Stephenson, 1999).

İngiltere’de öğretmen eğitimi, Öğretmen Eğitimi Kurumu tarafından finanse edilir (Musset, 2010). Henüz öğretmenliğe yeni başlamış stajyer öğretmenler bir yıl boyunca kendisine rehberlik için görevlendirilen bir öğretmen tarafından izlenir, yetiştirilir. Bu öğretmenlerin diğerlerine kıyasla daha az dersleri vardır. İngiltere’de tüm öğretmenler hizmetiçi eğitim faaliyetleri mevcuttur (Hassal, 2004, akt; Polat, 2005).

İngiltere Eğitim Sistemi ile Türkiye Eğitim Sisteminin Karşılaştırılması

Bu bölümde İngiltere ve Türkiye’nin eğitim sistemleri amaç, yapı ve süreç açısından karşılaştırılmakta, benzerlik ve farklılıklar Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2. Türkiye ile İngiltere Eğitim Sistemlerinin Amaç, Yapı ve süreç Boyutları Bakımından Karşılaştırılması

	Türkiye	İngiltere
Amaç	Milli değerlerini, koruyan ve geliştiren ve daima yüceltmeye çalışan, görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek; Topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek; Bir meslek sahibi olmalarını sağlamak; Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır.	Eğitimle ilgili başarı ve beşeri standartlarını yükseltmek Ekonomik büyümeyi desteklemek ve halkın yaşam şartlarını iyileştirmek Yaşam boyu öğrenmeyi teşvik etmek Eğitim-öğretimde çeşitliliği artırarak esnek iş pazarı oluşturmak
Yapı	Kararlar Milli Eğitim Bakanlığı tarafından alınmaktadır. Uygulama İl Milli Eğitim Müdürlükleri’nce olmaktadır. Okul öncesi eğitim zorunlu değildir. Kesintili zorunlu eğitim uygulanmaktadır İlkokul 4 yıl, ortaokul 4 yıl şeklinde yapılanmıştır. Ortaöğretim (lise) 4 yıldır. Okul yapılanması 4+4+4 biçimindedir. Zorunlu eğitim 12 yıldır.	Merkezi, Yerel (LEA) ve Okul Düzeyinde örgütlenmiştir. Eğitimin örgütlenmesi, planlama ve karar alma bakımından Eğitim Bakanlığı (DFS) İş, Yenilik ve Beceri Bakanlığı (BIS) sorumludur. Hiyerarşik bir örgütlenmeden çok yatay bir yapılanma vardır. Okul öncesi eğitim zorunlu değildir. Kesintili zorunlu eğitim uygulanmaktadır. İlkokul 6 yıl, ortaöğretim de 5 yıl şeklinde yapılanmıştır. Lise eğitimi (key stage 3 ve 4) 5 yıl sürmektedir. Okul yapılanması 6+5 biçimindedir.

	12 yıllık zorunlu eğitimin sonunda merkezi sınava girilir ve alınan puana göre üniversiteye yerleşilir.	İngiltere’de her yükseköğretim kurumunun öğrenci kabul standardı farklılaşmaktadır.
	Eğitim politikalarının planlama, karar ve uygulamasından Milli Eğitim Bakanlığı sorumludur.	Eğitimin örgütlenmesi, planlama ve karar alma bakımından Eğitim Bakanlığı (DfS) İş, Yenilik ve Beceri Bakanlığı (BIS) sorumludur.
	Merkezi, milli program uygulanır.	Merkezi program uygulanır
	Öğretmenler, sınav sonucuna göre Bakanlıkça tayin olunurlar ve kadroludurlar.	Öğretmenler sözleşmeli olarak çalışırlar.
Süreç	Türkiye’de öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarının başında Eğitim Fakülteleri, Mesleki Eğitim Fakülteleri ve Teknik Eğitim Fakülteleri gelmektedir. Bakanlık ihtiyaç duyulduğunda, pedagojik formasyon almış olmak koşuluyla, diğer yüksek öğretim kurumları mezunlarını da öğretmen olarak atamaktadır.	İngiltere’de öğretmen eğitimi genellikle dört yıllık bir Bakalorya derecesi veren bir eğitimi veya bir Bakalorya derecesini takip eden, mezuniyet sonrası bir yıllık sertifika eğitimini içermektedir.
	İlk, orta ve yükseköğretim devlet kaynakları aracılığıyla merkezden finanse edilmektedir.	İlk, orta ve yükseköğretim devlet kaynakları aracılığıyla merkezden finanse edilmektedir.
	Teftiş Kurulu Başkanlığı, her türlü eğitim kurumunu denetleme ve rehberlik etme görevi yürütmektedir. İl ve ilçelerde eğitim müfettişleri bu işlevi yürütmektedir.	İngiltere’de her türlü eğitim kurumu Eğitim Standartları Bürosu (OFSTED) tarafından denetime tabi tutulur. Ancak OFSTED’in Eğitim Bakanlığı ile hiyerarşik bağı bulunmamaktadır ve parlamentoya karşı sorumlu olan özel bir birimdir. Dışardan sözleşmeli olarak eğittiği müfettişlerle denetim işlerini yürütmektedir.

Tablo 2 incelendiğinde iki ülke eğitim sisteminin genel amaçlarının bazı farklılıklar taşıdığını söylenebilir. İki ülkenin eğitim sistemlerinin amaçları arasındaki farklılıklardan biri, İngiltere’nin Türkiye’ye göre daha gerçekçi, pratiğe aktarılabilir ve ihtiyaçlar ekseninde şekillenen amaçlar oluşturduğu fakat Türkiye’nin ise daha çok milli eksende ahlaki değerler kazandırıp, iyi birer yurttaş ortaya koyma gibi nispeten soyut amaçlar ortaya koyduğudur. Her iki ülkenin de merkezi bir yönetim yapısı mevcuttur. Türkiye’de merkezden alınan kararların yerel düzeydeki uygulamaları, merkez teşkilatının uzantıları olan taşra teşkilatı eliyle yürütülmektedir. Oysa İngiltere yönetsel olarak yerele birtakım yetkiler vermişse bile eğitim ile ilgili gerek karar ve planlamalar, gerekse de eğitim programı oluşturma gibi konularda merkezi bir çalışma yapısını sürdürmektedir. Türkiye’deki eğitimden sorumlu bakanlık, hiyerarşik ve dikey bir örgütlenmeye sahip iken İngiltere’de eğitim hizmetiyle ilgi doğrudan bakanlığa bağlı olmayan pek çok bağımsız kuruluşla çalışma ve koordinasyon halindedir.

Sonuç

İngiltere eğitim sisteminin üzerine inşa edildiği temel amaçlara bakıldığında, Uluslararası sözleşmelerde geçen temel değerlerin korunması ve sürdürülmesinin yanısıra ekonomik büyümeyi sağlamaya odaklandığı söylenebilir. İngiltere'nin eğitim yoluyla mesleki becerileri kazanmış ara eleman yetiştirmede Türkiye'ye kıyasla daha sistemli oldukları sonucuna varılabilir. Türkiye'de de son yıllarda eğitimdeki okul çeşitliliğini akademik ve mesleki olacak biçimde en aza indirme çabası, mesleki ve teknik eğitime daha planlı bir yaklaşımın işaretleri olarak yorumlanabilir. Öte yandan yasal düzenlemelere bakıldığında Türkiye'nin ulusal değerleri eğitim yoluyla aktarmayı daha çok hedeflediği görülmektedir.

İngiltere'de eğitimden sorumlu bakanlık bulunmaktadır ve yatayına bir örgütlenmeye sahiptir. Türkiye'de milli (national) olan eğitimden sorumlu bakanlık (M.E.B), bütün yetkilerin merkezde toplandığı hiyerarşik bir yapılanma arz etmektedir. Balcı'ya göre (2006: 253) bakanlıktaki böylesi aşırı hiyerarşi, emir zinciri ve emir birliği ilkeleriyle düşünüldüğünde, taşra birimleri ve daha önemlisi okullarda sorunların çözülmesinin çok fazla zaman almasına neden olmaktadır. Çünkü herşey merkeze sorulmakta ve merkezin onayını gerektirmektedir. İngiltere eğitim sisteminin yönetim yapısı ise merkezi, yerel ve okullar olmak üzere üç düzeyde şekillenmiştir. Bu yapı Türkiye'deki merkez ve taşra örgütlenmesi gibi görünse de, İngiltere'de hem belediyeler (LEAs) hem de okullar karar alma ve uygulamada daha yetkindirler. Özellikle 1902 ve 1944 eğitim hareketleri önemli yetkileri merkezden yerel otoritelere aktarmış, 1988 eğitim hareketi de yerel otoritelerden okullara devretmiştir. Sonuç olarak denebilir ki İngiliz eğitim sistemi, yerel yönetim organları ve eğitim kurumlarının görece özerk olmaları bakımından daha esnek ve bireyselleştirilmiş bir yapıya sahipken, Türkiye daha merkeziyetçi ve belirli kalıplara hapsedilmiş bir eğitim sistemi yapısı mevcuttur.

Türkiye milli eğitim sisteminin merkeziyetçi olmayan "ademi merkeziyetçi" bir yönetim yaklaşımıyla örgütlenmesinin işlevselliği arttıracığı, hantallığı ortadan kaldıracığı, daha çağdaş ve mantıklı olacağı üzerine bir uzlaşma var gibi görünse de (Balcı, 2006), yerel ve taşra birimlerine hangi işlev ve uygulama alanlarında yetki ve sorumluluk yükleneceği konusunda çekinceler olduğu araştırmalara yansımaktadır (Çınkır, 2002b; Kiran, 2001; Usluel, 1995)

İngiltere'de zorunlu eğitim altı yıl ilköğretim ve beş yıl ortaöğretim olmak üzere 11 yıldır. Zorunlu eğitim dört ana aşamaya ayrılır: birinci aşama 5-7 yaş, ikinci aşama 7-11 yaş aralığını kapsayıp bunlar ilköğretimi oluşturmaktadır. Ortaöğretim ise üçüncü aşama olan 11-14 yaş aralığı ile dördüncü aşama 14-16 yaş aralığını kapsamaktadır (nfer.ac.uk). İngiltere'de her bir eğitim kademesinin sonunda yapılan ulusal sınavlarda temel amaç öğrencileri başarı sırasına sokmak olmayıp okulların başarılarını değerlendirmek olması dikkat çekicidir. Oysa Türkiye'de Teog, Ygs, Lys gibi sınavlarda öğrenci ve velilerin ruhsal dengelerini bozacak derecede kıyasıya bir yarış ve rekabet atmosferi gözlenmektedir.

İngiltere'de okullarda okul müdürünün zorunlu bir üyesi olmadığı "okul yönetim kurulu"nun okuldaki eğitim ve yönetim faaliyetlerinin önemli bir bölümünü üstlenmiş olması dikkat çekicidir. Bu kurulda yerel yönetimden görevliler, veliler, öğretmenler, sivil toplum kuruluşları temsilcileri ve meslek temsilcilerinden oluşan geniş bir katılım söz konusudur. Okul müdürü bu kurula her dönem rapor sunmak zorundadır. Bunun yanısıra okul müdürünün mali herhangi bir konuda yetkili olmaması dikkat çekici bir başka unsurdur. Bilindiği gibi Türkiye'de okul müdürleri eğitim, yönetim ve mali hemen her konudan sorumlu neredeyse tek yetkili mercidir. Türkiye'deki okul aile birlikleri birtakım yasal düzenlemelerle birlikte yetki alanı genişletilerek yönetim

kuruluna benzer bir yapıya kavuşturulursa, okul yönetimine daha çağdaş bir yapı kazandırılabilir. Bu durumun hesap verebilirlik açısından da yararlı olabileceği belirtilebilir.

İngiltere’de eğitim ile ilgili bütün finansal düzenlemeler, Eğitim Bakanlığı (DfS) ile İş, Yenilik ve Beceri Bakanlığı (BIS) işbirliği ile merkezi hükümet tarafından genel bütçeden sağlanır. İhtiyaç sahiplerine ayrılacak fonlar eğitim kademelerine göre değişmektedir. Eğitim Finans Bürosu (EFA), eğitim ve öğretim yapılan okulları ve 19 yaş grubu gençlerin eğitim aldığı kolejlere kadarki kurumlara finansal destek sunar. İngiltere Yüksek Öğretim Finans Konseyi (HEFCE) ise yüksek öğrenimin mali desteğinden sorumlu merkezi bir kuruluştur (Eurydice, 2015).

Eski politeknik okulların üniversite statüsü kazanması ile bütün öğretmen yetiştirme programlarının günümüzde üniversitelerde sürdürülmekte olduğu İngiltere’de devlet okullarında görevlendirilecek öğretmenlerin “Yeterli Öğretmen Statüsü” (Qualified Teacher Status, QTS) sahibi olması gerekmektedir. İngiltere’deki bütün öğretmenler sözleşmeli olarak çalışmaktadırlar. Türkiye’de de benzer şekilde öğretmen olabilmek için pedagojik formasyon almış olmak gerekmektedir. Ancak Türkiye’deki öğretmenlerin tamamı kadrolu olarak çalışmaktadır. Sözleşmeli öğretmenlik uygulaması bir süreliğine denenmiş ancak 2011 yılında tamamı kadroya geçirilmesi suretiyle sonlandırılmıştır.

Kamu fonlarından maddi olarak yaralanan bütün eğitim kurumları denetime tabidir. Okulların teftişi, eğitim ve öğretimi izlemeyi, kaliteyi yükseltmeyi, amaçlamaktadır. İngiltere’deki okulların denetimi Eğitim Standartları Bürosu (Office for Standards in Education, OFSTED) tarafından yürütülmektedir. Eğitim bakanlığına bağlı olmayıp sadece parlamentoya karşı sorumlu olan OFSTED okulların teftişini kurum dışından müfettişler eğitim sözleşmeli olarak yaptırılan bir hizmet kuruluşudur.

Türkiye’de müfredata bakıldığında içerik ve işleyiş daha çok yoğun bilgi verme esasına dayalıdır. Her ne kadar 2005-2006 eğitim-öğretim yılından bu yana öğrenciyi merkeze alan, bilginin yapılandırıldığı, öğretmenin sadece rehber olduğu, etkinlik ağırlıklı yapılandırmacı bir felsefi anlayışa geçilse de hedeflerine ulaştığını söylemek güçtür. İngiltere’de ise görsellik ve beceriyi ön planda tutan, yaratıcılığı geliştiren bilgi açısından daha hafif bir öğretim içeriği ve pratiği söz konusudur.

İngiltere sanayi kollarında çalışmak üzere ara eleman yetiştirme konusunda daha planlı olup, bu ihtiyacı eğitim kurumları üzerinden profesyonelce sağlamakta ve bu amaçla mesleki gelişime büyük önem vermektedir. Fakat Türkiye’de öğrencilerin ilgi ve ön yatkınlıkları doğrultusunda yönlendirilmeleri yetersiz düzeyde kalmaktadır.

İngiltere’de üniversiteler özerk yapıdadırlar. Türkiye’deki gibi Yüksek Öğretim Kurumu’na benzer bir yapı bulunmamaktadır. Bu durum İngiltere’deki üniversitelerde çok geniş bir program çeşitliliğinin ortaya çıkmasını kolaylaştırmaktadır. Türkiye’de üniversiteye giriş merkezi bir sınav ile olurken, İngiltere’de her üniversite kendi özel koşullarını kendisi karar verir ve öğrenciler için merkezi bir sınav söz konusu değildir. İngiltere’de öğrencilerin ortaöğretim başarıları üniversiteye yerleşmede belirleyici olmaktadır.

Kaynakça

- Balcı, A. (2006). Yeni Paradigmalar Işığında Türk Eğitim Sisteminin Örgütlenmesi ve Yönetimi. *Türk Eğitim Sisteminde Yeni Paradigma Arayışları* içinde (248-267). Eğitim-Bir-Sen Yayınları.16
- Balcı, A. (2007). *Karşılaştırmalı Eğitim Sistemleri*. (Editör: Ali Balcı). 3.Baskı, Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Cedefop, U.K Country Report 2011
Web:http://libserver.cedefop.europa.eu/vetelib/2011/2011_CR_UK.pdf
adresinden 07.03.2013 tarihinde alınmıştır.
- Çınkır, Ş. (2002a). *İngiltere’de okul müdürlerinin yetiştirilmesi: Okul müdürleri için ulusal mesleki standartlar (NPQH) programı, 21. yüzyıl eğitim yöneticilerinin yetiştirilmesi sempozyumu (16-17 Mayıs 2002)*, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları
- Çınkır, Ş. (2002b). Eğitim Yönetiminde Yerleşmenin Üstünlükleri ve Sakıncaları. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8, 100–110.
- Çınkır, Ş. (2010). *Eğitim örgütlerinde Yeniden Yapılanma ve Kapasite Geliştirme: AB Ülkelerinde Örnekler*, Ankara: Ekinoks Yayınları
- Eurydice. National system overview on education system in Europe: England
<https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/United-Kingdom-England:Overview>adresinden 04.04.2015 tarihinde alınmıştır.
- Erginer, A. (2007). *Avrupa Birliği Eğitim Sistemleri; Türk Eğitim Sistemiyle Karşılaştırmalar*, Ankara: PegemA Yayıncılık
- Education System in UK
https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/219167/v01-2012ukes.pdf adresinden 04.04.2015 tarihinde alınmıştır.
- Government Services and Information of United Kingdom
<https://www.gov.uk/government/how-government-works> adresinden 04.04.2015 tarihinde alınmıştır.
- Gökçe, F. (2000). *Değişme Sürecinde Devlet ve Eğitim*. Ankara: Eylül Kitabevi
<http://www.politics.co.uk/reference/ofsted> adresinden 04.04.2015 tarihinde alınmıştır.
- <http://www.realegitim.com/ingilterede-egitim/> 04.04.2015
- <http://www.egitimbulteni.com/y-detay.php?YaziID=177/ingiltere-uk-egitim-sistemi>
03.03.2013

- <http://www.ingiltereve.biz/egitim> adresinden 03.03.2014 tarihinde alınmıştır.
- <http://www.open.ac.uk/about/main/strategy/ou-story> adresinden 04.04.2015 tarihinde alınmıştır
- <https://www.hefce.ac.uk/about/role/> adresinden 04.04.2015 tarihinde alınmıştır.
- <http://www.dilokulubul.com/ulkeler/ingiltere/yuksekogretim.asp> adresinden 03.04.2015 tarihinde alınmıştır.
- <http://www.educationuk.org/global/sub/higher-education/> adresinden 04.04.2015 tarihinde alınmıştır.
- ICL : United Kingdom Constitution, 1992
web:http://www.servat.unibe.ch/icl/uk00000_.html adresinden 04.04.2015 tarihinde alınmıştır
- İnandı, Y. (2005). *Avrupa Birliği ülkeleri eğitim sistemi ile Türk eğitim sisteminde eğitim ve finansmanı* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kıran, H. (2001). Milli Eğitim Bakanlığı Taşra Örgütü Yöneticilerinin Eğitimde Yerinden Yönetime İlişkin Tutumları. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(9), 1-9.
- M.E.B. (1996). *Avrupa Brliği Üye Ülkelerinin Eğitim Sistemi*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi
- M.E.B. (2006). *Türkiye ve Avrupa Birliği Ülkelerinin Eğitim Sistemleri*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi
- M.E.B. (2007). *Avrupa Birliği Ülkelerinde Eğitim Denetimi*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi
- Moon, B., Vlasceau, L., Barrows, L. C. (2003). İnstituonal Approches To Teacher Education Within Higher education İn Europe
<http://www.umcc.cu/boletines/educede/Boletin%2017/teacher%20education%20in%20europe.pdf> adresinden 08.03.2013 tarihinde alınmıştır.
- Musset, P. (2010). Initial Teacher Education and Continuing Training Policies in a Comparative Perspective: Current Practices in OECD Countries and a Literature Review on Potential Effects, *OECD Education Working Papers*, No. 48, OECD <http://dx.doi.org/10.1787/5kmbphh7s47h-en>
- National Foundation For Educational Research
https://www.nfer.ac.uk/shadomx/apps/fms/fmsdownload.cfm?file_uuid=33520-C29E-AD4D-0242-F5A56F80AFEE&siteName=nfer adresinden 08.03.2013 tarihinde alınmıştır.
- Polat, D. (2005). *Türkiye ve bazı Avrupa Birliği ülkelerinde (İngiltere, Almanya, İtalya, Fransa) fizik öğretmeni yetiştirme programlarının karşılaştırılması*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara

Secondary Education in The UK

<http://www.internations.org/great-britain-expats/guide/16127-family-children-education/schools-in-the-uk-16116/secondary-education-in-the-uk-2> adresinden 04.04.2015 tarihinde alınmıştır.

Stephenson, J. (1999). *Evaluation of teacher education in England and Wales*, TNTEF publications, 2 (2), 191-200.

Senemoğlu, N. (1992). "Türkiye ve İngiltere'de İlköğretime Öğretmen Yetiştirme ve Türkiye'deki Sistemin Geliştirilmesi için Öneriler". *H.Ü.Eğitim Fakültesi Dergisi: Türkiye'de İlköğretim sempozyumu Dergisi* Sayı: 8, 143-156.

Tunç, B. (2004). İngiltere'de lisanüstü öğretim, *Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*. (15), 42-53

Usluel, Y. (1995). Milli Eğitim Bakanlığı Merkez Örgütü Yöneticilerinin Yerelleşme Konusundaki Görüşleri" Yayınlanmamış Doktora Tezi. *Ankara, Hacettepe Üniversitesi*.

*Bu çalışmanın ortaya çıkmasında değerli görüşlerinden dolayı Prof. Dr. Ali Balcı'ya ve katkılarından dolayı Gülnihal Saylık'a teşekkür ederim.